
Sosialt ansvar er Legevaktens sjel

NYHETER OG REPORTASJER

Fremtiden ser lysere ut enn på lenge for Legevakten i Oslo, som nylig rundet sitt første sekel. Nyoppussede lokaler, god personellrekruttering og budsjetter som går i balanse, gir et godt utgangspunkt for å møte den økende pasienttilstrømmingen.

Til tross for pressestormen i fjor høst, da Legevakten i Oslo ble refset for et udugelig køsystem samt mangelfull prioritering av de sykeste pasientene, kan legevaktsjef Jan-Henrik Pederstad og hans kolleger koste på seg et jubileumssmil. Ikke bare fordi lokalene er nyoppusset og ominnredet og nytt utstyr er kommet på plass, men fordi institusjonen kan vise til solide produksjonstall, en balansert økonomi og få klagesaker. Pederstad forteller at Legevakten hadde 145 000 konsultasjoner i 1999, en økning på nesten 30 % i forhold til 1995.

Jubilerende overleger ved Legevakten i Oslo: Knut Melhuus, Jan-Henrik Pederstad, Ole E. Ommundsen, Helle Nesvold, Wolfgang Snoek og Anne Kathrine Nore. Foto T. Sundar

Legevaktens sjel

Blant de mange gjestene som lot lovordene falle under jubileumsseminaret i Oslo 1. februar, 100-årsdagen for Legevakten, var fylkeslegen i Rogaland, Geir Sverre Braut, som nylig har vært med på å forfatte Stortingsmelding nr. 26 (1999–2000). Om verdier for den norske helsetenesta (1). Han berømmet Legevaktens innsats for å oppfylle de grunnleggende målene som er formulert i stortingsmeldingen: å gi likeverdig tilgang til helsetjenester og å skape et sikkerhetsnett for de svakest stilte i samfunnet.

– Legevakten har aldri gjort forskjell på folk, og fremstår som en barmhjertig samaritan i norsk helseforvaltning, sa Braut. Han delte ut ståkarakterer både for prioritering av pasienttjenester og for ressursutnyttelse, samtidig som han påpekte dilemmaet som ligger i å tilby god pasientservice innenfor forsvarlige økonomiske rammer. Fylkeslegen avsluttet med å fremheve samhandling og tverrfaglig samarbeid som viktige trekk ved Legevaktens virksomhet.

Bildet fra Krohgstøtten sykehus ca. 1900. Fløyen til høyre på bildet rommer Kristiania kommunale lægevaktstation. Arkivfoto: Museet ved Legevakten

Historieprofessor Knut Kjelstadli knyttet Legevaktens funksjon til et sosiologisk perspektiv. Han sammenliknet institusjonen med en demografisk seismograf som må være sensitiv for endringene i befolkningens levekår og sammensetning. – Ved forrige århundreskifte var hovedstaden preget av stor innflytting, trange boforhold og markante sosiale forskjeller. Nå, 100 år senere, ser vi flere parallelle trekk i form av generell urbanisering, økende fremmedkulturell innvandring og en voksende andel enslige i befolkningen. Dette kan gi opphav til polarisering og segregering, og derfor har samfunnet behov for å ha institusjoner som vektlegger sosialt ansvar. Det sosiale ansvaret har alltid vært en del av Legevaktens sjel, sa Kjelstadli.

Professor i allmennmedisin, Per Hjortdahl, sa at Legevakten står overfor store medisinske og sosiale utfordringer knyttet til rusmisbruk, narkotikamisbruk og vold. Han tok til orde for et forskningssamarbeid mellom universitetets fagmiljøer og Legevakten for å få bedre kunnskaper om storbyens helseproblemer.

Det var både skjemt og alvor da seksjonsoverlege Knut Melhuus holdt et lysbildeforedrag om skader og skadestatistikk gjennom Legevaktens 100-årige historie. Han påpekte at brudd- og sårskader alltid har vært den vanligste grunnen til pasientkontakt. I de senere årene har imidlertid skadeandelen gått litt ned. Dagens voksende pasientvolum kommer av en markert økning i antall allmennmedisinske konsultasjoner, ifølge Melhuus.

En jubileumsbok om Legevakten (2), signert av Øivind Larsen, professor i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo, kastet glans over 100-årsfeiringen. Sekelskiftet ble også markert med et fagseminar og en jubileumsfest.

Bilde tatt fra omtrent samme sted og som viser Legevakten i Oslo anno 2000. Foto T. Sundar

Tilbud til alle

Legevaktsjef Jan-Henrik Pederstad understreker at pasientene står i sentrum for all virksomhet ved Legevakten i Oslo. – Målet er å gi befolkningen et godt medisinsk tilbud og god service i takt med Legevaktens voksende oppgaver. Samtidig skal Legevakten være et sikkerhetsnett for de svake gruppene i hovedstaden.

Disse målene søker man å realisere ved å inndele virksomheten i klare ansvarsområder. Legevakten har seksjoner for sår- og bruddbehandling, allmennmedisin, psykiatri samt storbymedisin, som arbeider med rusproblematikk, suicidalproblematikk, barnevernsaker, mottak og oppfølging av voldtektsofre og som disponerer et ambulerende nødhjelpsteam. I tillegg har Legevakten en observasjonspost som mottar pasienter for opphold i inntil 24 timer. De medisinske seksjonene samarbeider med Sosial Vaktjeneste, som yter døgnkontinuerlig nødhjelp til voldsofre eller personer i akutt sosial, økonomisk eller materiell krise.

– Det brede, tverrfaglige tilbudet innen både medisinske og psykososiale arbeidsområder har gitt Legevakten en plass i skjæringspunktet mellom primærhelsetjenesten og sykehusene. Noen har omtalt virksomheten som en halvannenlinjetjeneste. Uansett byr dette på store, faglige utfordringer, sier Jan-Henrik Pederstad.

Legevaktens historie

- – Kristiania kommunale lægevaktstation opprettes 1.2. 1900 som en selvstendig enhet ved Krohgstøtten sykehus, med Rolf Berg (1869–1949) som legevaktsjef
 - – Legevakten får de første sykebilene i 1916
 - – I 1953 etableres operasjonsvirksomhet
 - – Fra 1955 begynner rivingen av Krohgstøtten sykehus, som viker plass for nytt legevaktkompleks fra 1959
 - – I 1982 opprettes Seksjon for allmennmedisin og Observasjonsposten
 - – Oslo kommune inndeles administrativt i bydeler, som overtar den ambulerende legevakttjenesten på dagtid
-

LITTERATUR

1. Sundar T. Høybråtens helsepolitiske credo. Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 265.
 2. Larsen Ø. Legevakten – Oslo kommunale legevakt, 1900–2000. Oslo: Oslo kommunale legevakt, 2000.
-

Publisert: 20. mars 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. juli 2026.